

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
10-11 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

MEMORIAL

General Marii Wittek

AK Warszawa

++

TOMCZYŃSKA Wanda

ps. „Ala”

1598/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — 1598 / WSK
Tomczyńska Wand
ps. „Ala”

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja właściwa ✓ K-2, 5-2
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K-2, 5-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 – dot. rodziny relatora —
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945) —
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓ 1

VI. Fotografie ✓ 2 ob. + or II

I/1. Relacja właściciela:

- Relacja Wandy Tomczyńskiej opracowana przez Apolonię Kowalską (b.d.). Ms.p.oryg. K-2, s. 1-2.

Por. WANDA TOMCZYŃSKA ps. "ALA"

I Rejon "Marianowo-Brzozów" VII Obwodu AK "Obroża"

Wanda Tomczyńska urodziła się 25 marca 1910 r. ~~w Warszawie~~ w Warszawie jako córka Ignacego i Leokadii z Lipińskich. Przed wybuchem II wojny światowej ukończyła Wydział Filologii Polskiej na Uniwersytecie Warszawskim im. J. Piłsudskiego, uzyskując dyplom nauczycielki. Pracę pedagogiczną i dydaktyczną rozpoczęła jako nauczycielka języka polskiego w Liceach warszawskich. W czasie okupacji niemieckiej organizowała i prowadziła w latach 1939-1942 komplety tajnego nauczania w Legionowie i w oficjalnie tam istniejącej Szkole Handlowej organozowała nauczanie uzupełniające według programu przewidzianego dla gimnazjów i liceów ogólnokształcących, prowadziła lekcje polskiego i historii. Jednocześnie, niemal od pierwszych tygodni okupacji niemieckiej, bo już od jesieni 1939 r. podjęła w Legionowie działalność konspiracyjną w szeregach ZWZ-AK, wprowadzona przez por. Mieczysława Smereka "Czibora". Kolportowała biuletyny z nasłuchu radiowego. W styczniu 1940 r. emisariusz z Warszawy kap. Tadeusz Perdziński "Tarnawa" powierzył "Ali" funkcję łączniczki między powstałym sztabem I Rejonu ZWZ-AK w Legionowie a sztabem VII Obwodu "Obroża". Prowadziła później kancelarię sztabu I Rejonu "Marianowo-Brzozów", którego kolejnymi dowódcami byli kpt. dr.med. Franciszek Amałowicz "Tatar" i ~~mjr~~ mjr(ppłkAK) Roman Kłoczowski "Grosz". Jednocześnie pełniła rolę skrzynki kontaktowej "S" wykonując pracę kurierki sztabu i pełniąc funkcję komendantki Wojskowej Służby Kobiet w I batalionie I Rejonu AK. W godzinie "W" współdziałała z oddziałami pierwszej linii nie zaprzestając pełnienia swych funkcji po ustaniu walk. W październiku 1944 r. została aresztowana przez gestapo - uwięziona w fortach Kazunia, skąd zbiegła. Po miesiącu w listopadzie 1944 r. nawiązała kontakt z przebywającym ówczesnie w Pruszkowie na Ostoi płk. "Groszem", prowadziła tam kancelarię sztabu nowo utworzonego Obwodu "Wrona". W lutym 1945 r. powróciła do Legionowa. Podjęła pracę polonistki w szkołach warszawskich: w Liceum im. Adama Mickiewicza później w Liceum im. płk. Lisa-kuli. W 1967 r. przeszła na emeryturę.

Za zasługi na polu oświaty jak również za ofiarną długoletnią i na

wskroś patrytyczną działalność w konspiracji i działalność w latach powojennych została wyróżniona licznymi odznaczeniami cywilnymi i wojskowymi, m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, dwukrotnie Krzyżem Walecznych, Krzyżem Armii Krajowej, Warszawskim Krzyżem Powstańczym, Mianowana przez Komendę Główną AK w Londynie porucznikiem ze starszeństwem od dnia 30 grudnia 1949 r. W jubileuszowym roku 50-lecia zakończenia II wojny światowej mgr. Wanda Tomczyńska otrzymała tytuł Honorowego Obywatela Miasta Legionowa. Decyzję o ustanowieniu tego tytułu i uhonorowaniu nim prof. Wandy Tomczyńskiej podjęła 26 lipca 1995 r. Rada Miejska w Legionowie.

Por. Wanda Tomczyńska zmarła 17 września 1998 roku.

Powyższa relacja opracowana została przez Apolonie Kowalską "Anielka" żołnierza I Rejonu "Legionowo-Brzozów" VII Obwodu AK "Obroza"

II. Materiały uzupełniające relację:

- Art. Ireneusza Kryszkiewicza „Gauza Tomaszowska”
w „Gazeta Wyborcza” 2 9-list. 1998. Fot. Msp. oryg.
K-1, s.1.

- Art. „Pamięci Pani Profesor” w „Trio - Tygodnik Powiatowy”
z 14. kwietnia 2000. Fotogr. Msp. kserokopia. K-1, s.2.

Wanda Tomczyńska

POŻEGNANIE

W dniu 24 września 1998 r. wśród licznie zgromadzonych osób, pocztów sztandarowych, przy dźwiękach orkiestry i salucie kompanii honorowej, pożegnaliśmy uroczyście mgr Wandę Tomczyńską. Żołnierze Armii Krajowej pożegnali podporucznik Alę, szefa Kancelarii Sztabu I Rejonu, komendantkę Wojskowej Służby Kobiet I. Batalionu i więźnia gestapo. Prezydent Legionowa Andrzej Kicman żegnał honorowego obywatela Legionowa. Harcerze i uczniowie – wybitnego pedagoga, człowieka wielkiego duchem i sercem. My, Jej dawni uczniowie z liceów im. Mickiewicza i płk. Lisa-Kuli, pożegnaliśmy naszą panią profesor języka polskiego, która w naszej wdzięcznej pamięci pozostanie już na zawsze niezapomnianą „Telimeną”.

Wiedziała, że tak Ją nazywamy i dlatego swoje listy do nas podpisywała niezmiennie „Wasza Telimena”. Cieszyła się, że Ją odwidzamy, mówiła, że dla nauczyciela nie ma większej radości, niż gdy żyje w pamięci swoich uczniów.

Kiedyś zastanawialiśmy się, dlaczego do dzisiaj pamiętamy Jej lekcje z „Antygony”, „Trenów”, „Wielkiej Improwizacji”, „Maratonu” itd., odpowiedziała: „Może dlatego, że kochałam wielką polską literaturę i że kochałam uczyć, i sama cieszyłam się na te lekcje”.

Była pedagogiem wzbudzającym szacunek, respekt, dającym swoją postawą świadectwo przyjętym zasadom, a nie było to łatwe w tamtych czasach. Byliśmy Jej uczniami w latach 1950-54, tj. w okresie najczarniejszej nocy stalinowskiej. Nawet wtedy potrafiła na lekcji wtrącić zdanie o swojej pracy w szkole konspiracyjnej w czasie okupacji. To z Nią, mimo zakazu, odmawialiśmy tradycyjną szkolną

modlitwę przed pierwszą i po ostatniej lekcji. To Ona na zwróconą Jej uwagę, że uczniowie mówią, że była w AK, odpowiedziała: „Prawdę mówią, bo byłam”.

Trzeba pamiętać, że działo się to w ciężkich czasach. W październiku 1951 r. z naszej klasy dwóch 15-letnich uczniów wprowadzono ze szkoły w kajdankach i skazano na rok więzienia tylko za to, że pomazali znalezione gdzieś za piecem portret Stalina. Wrócili do klasy w maju 1952 r.; jak potem opowiadali, siedzieli w 40-osobowej celi, a pięciu więźniów miało wyroki śmierci.

W naszej pamięci pozostanie jednak także Jej poczucie humoru. Kiedyś chciała odpakować bombonierkę, a gdy przez dłuższą chwilę to się nie udawało, powiedziała: „Słuchajcie, to jest jak wieczność, nie ma początku ani końca”. Innym razem, gdy po nocnym ataku choroby, wizycie pogotowia ratunkowego, leżąc w łóżku wsparta na rękę na chwilę zamyka oczy, na słowa, że pewnie jest zmęczona, odpowiada bez pozy, ale i z niezrównanym dystansem, jakby cytując Mickiewiczowską Telimenę: „zmęczona, ach nie, jedynie un peu fatiguée” (bo zmęczony to może być górnik po szczytce, ale dama w towarzystwie może być najwyższej odrobinę sfatygowana). Na uwagę, że minęły w tym roku 44 lata od naszej matury, powiedziała Mickiewiczowskie „czterdzieści i cztery”. Odwiedzając Ją naszą trójkę określiła „moja trójka na piątkę”. Gdy przyszła choroba, spokojnie i bez skargi zносиła jej udrankę do końca. Już w szpitalu, na kilka dni przed śmiercią, powiedziała: „W życiu zawsze trzeba robić to, co człowiek uważa za słuszne, stanowczo stać przy swoich przekonaniach, kiedy trzeba milczeć, ale kiedy trzeba – mówić, bez względu na konsekwencje. Tak postępowałam i wiem, że słusznie”.

IRENEUSZ KRYSZKIEWICZ,
MATURZYSTA ROCZNIK 1954

„Pożegnania”.

► Teksty (nie wiersze!) można też przynosić osobiście. Przyjmujemy rękopisy, maszynopisy oraz pliki na dyskietkach.

► Chętnie opatrzymy tekst zdjęciem. Gwarantujemy zwrot zdjęć.

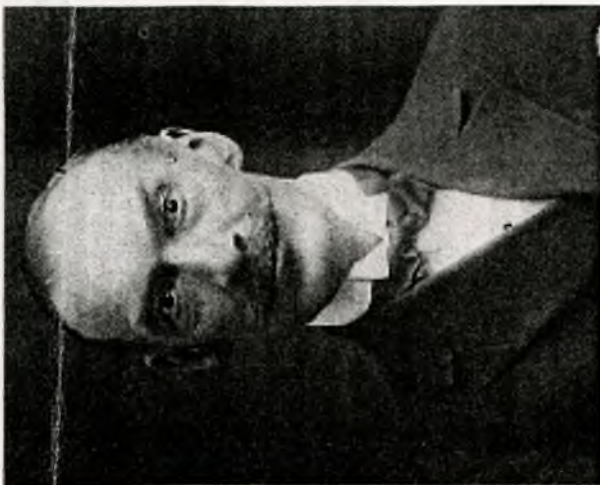
► Prosimy, by objętość pożegnań nie przekraczała dwóch stron. W przeciwnym razie zastrzegamy sobie prawo do ich skracania.

► Pożegnania i wspomnienia publikujemy bezpłatnie.

Poniedziałek 9 listopada 1998 GAZETA WYBORCZA

Orzeszkowska ps. „Kasia”.
W domu Pani Profesor
mieściła się Kancelaria Szta-
bu i konspiracyjny magazyn
Armii Krajowej w Legionowie.

Rodzice Wandy Tomczyńskiej, Ignacy i Irena

zacji i instytucji ufundowało
Tablicę Pamięci.
W celu zgromadzenia fun-
duszy powstał Klub Pamięci
por. AK Wandy Tomczyńskiej,

Fot. archiwum rodzinne

I wszystkich, którzy miłość do
ojczyzny w sercu mają.
Zarząd Klubu Pamięci
por. AK Wandy Tomczyńskiej
Opracowała B. M.

Wanda jako uczennica i studentka.

Fot. archiwum rodzinne

Wanda Tomczyńska, przełom lat 20. i 30.

Wanda (z lewej) z siostrami Janiną i Ireną oraz siostrzeńcą i siostrzeńcem.

Fot. archiwum rodzinne

26 VIII 1995. Edward Dietrich i Wanda Tomczyńska otrzymują tytuły Honorowych Obywateli Miasta Legionowa. Za nimi stoją: Wiesław Budkiewicz, Barbara Rykaczewska, Lucjan Spletteser, Jerzy Lachowicz i Tadeusz Gołębiowski.

Fot. archiwum „TIO”

J. 1538/WSK

AK
Warszawa

++

TOMCZYŃSKA Wanda

ps. "Ała"

v. Wypisy ze źródeł - nazwiskowe karty
informacyjne 1.

z

AK
W-wa

TOMCZYŃSKA Wanda

Z głębokim żalem zawiadamiamy,
że w dniu 17 września 1998 roku zmarła

ŚP
WANDA TOMCZYŃSKA
żołnierz Armii Krajowej Obwodu „Obroza”

Wieloletnia nauczycielka w liceach im. A. Mickiewicza,
plk. L. Lisa-Kuli (później L. Waryńskiego),
dla swoich uczniów niezapomniana „Telimena”.

Z wielkim smutkiem żegnamy naszą Wychowawczynię
maturzyści z 1954 roku

Pogrzeb i msza święta odbędą się
w czwartek 24 września 1998 roku o godz. 14.30 w kościele
pw. św. Jana Kantego w Legionowie przy ul. ks. J. Skorupki.

„Gazeta Wyborcza” VIII. 1998

K. Min '98

VERTE

++

TOMCZYŃSKA Wanda
ps. „Ala”

VI. Fotografie:

1. Kserokopia fotografii Tomczyńskiej Wandy ps. „Ala”
format A-4, z podaniem skrótu biograficznego.
2. Kserokopia fotografii legitymacyjnej. B.d.
3. - 11 - - 11 - - 11 - z młodością B.d.

T 1598

Tomczyńska Wanda ps. "Ala"
1910 - 1998

I Rejon "Brzozów" VII Obwód AK "Obroza" - komendantka WSK uczestniczka Powstania Warszawskiego , aresztowana przez Gestapo dochowała tajemnicy konspiracyjnej , zbiegła z transportu , pozostała jako wzór pedagoga i patriotki.

Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski , dwukrotnie Krzyż Walecznych Warszawski Krzyż Powstańczy , Krzyż Armii Krajowej .

vi/2

Tomaszynska Wanda
B.d.

FUNDACJA
GENERACYI
ELŻBIETY ZAWACKIEJ
1939 1945
AK

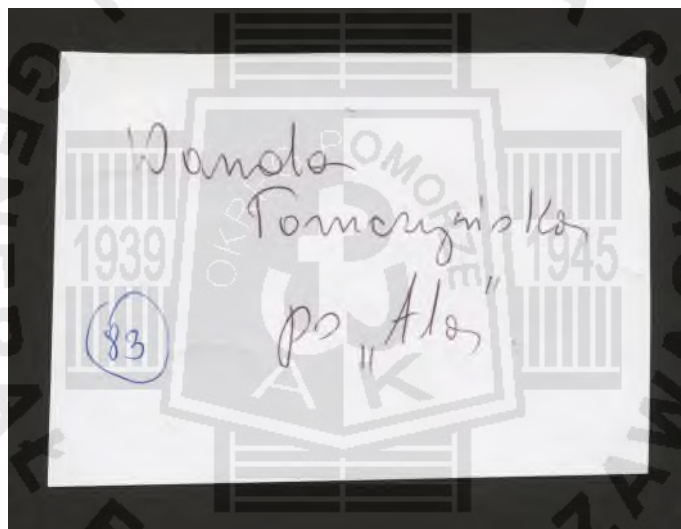
VI | 3

Wanda Tomczyńska
ps. "Ala"

FUNDACJA
GENERALNY
ELŻBIETY ZAWACKIEJ
1939 OK 1945

Wypisów nie zrobiono

ty przekazała
szmńska - Kubarska
W-150.

zdi (kopia)

AK
W-150

++ 1998

TOMCZYŃSKA Wanda

ps. "Ala"

TOMCZYŃSKA Wanda

TOMCZYŃSKA Wanda

